

Yrittäjäksi ryhtymisen tapa vaikuttaa siihen, haluaako yrittäjä omien lastensa jatkavan yritystään

17.12.2024

Tämä SeAMKin verkkolehden artikkelisarja palastelee viidennen valtakunnallisen omistajanvaihdosbarometrin tuloksia useammaksi osakokonaisuudeksi. Tässä artikkelissa ikääntyvien yrittäjien luopumisen ajankohtaa, sukupolven- ja omistajanvaihdossuunnitelmien tilannetta sekä sitä, miten yrittäjävanhemmat suhtautuvat lastensa jatkamiseen.

70 % aikoo luopua seuraavan kolmen vuoden aikana

60-vuotiaita ja tätä vanhempia yrittäjiä pyydettiin arvioimaan luopumisen ajankohtaa yrityksestään. Lähes 70 % arvioi yritystoiminnasta luopumisen tapahtuvan jo vuosien 2024–2027 välisenä aikana (taulukko 1). Vuosien 2028–2031 aikana yritystoiminnasta arvioi luopuvansa 24 % vastaajista, vuosina 2032–2035 4 % ja tätä myöhemmin 3 % vastaajista.

Taulukko 1. Arvioitu ajankohta, kun 60-vuotiaat tai vanhemmat yrittäjät luopuvat päävastuusta yrityksessä (Lähde: Omistajanvaihdosbarometrin aineistot 2012–2024).

Ajankohta, kun yrittäjä luopuu päävastuusta yrityksessä	Yrittäjän ikä 60 v. tai yli (n=688) %
v. 2024-2027	69
v. 2028-2031	24
v. 2032-2035	4
Myöhemmin	3
Yhteensä	100

Sukupolvenvaihdossuunnitelmia on huomattavasti useammalla kuin omistajanvaihdossuunnitelmia

Kuvioissa 1 ja 2 on kuvattu, onko yrityksillä sukupolvenvaihdos- ja omistajanvaihdossuunnitelmia. Näihin kysymyksiin ovat vastanneet yrittäjät, jotka ovat arvioineet, että yrityksessä tapahtuu joko sukupolvenvaihdos tai yritys myydään perheen ulkopuolelle.

Sukupolvenvaihdosta suunnittelevista 40 % on jo käynnistänyt prosessin, 33 %:lla suunnitelma on mielessä ja 9 %:lla se on kirjattu ylös. 19 % ei ole tehnyt mitään suunnitelmia. Suurin osa, noin 70 %, aikoo toteuttaa omistuksen ja vastuun siirron vähitellen, kun taas 15 % suunnittelee kerralla tehtävää siirtoa ja toiset 15 % eivät ole vielä päättäneet toimintatavasta.

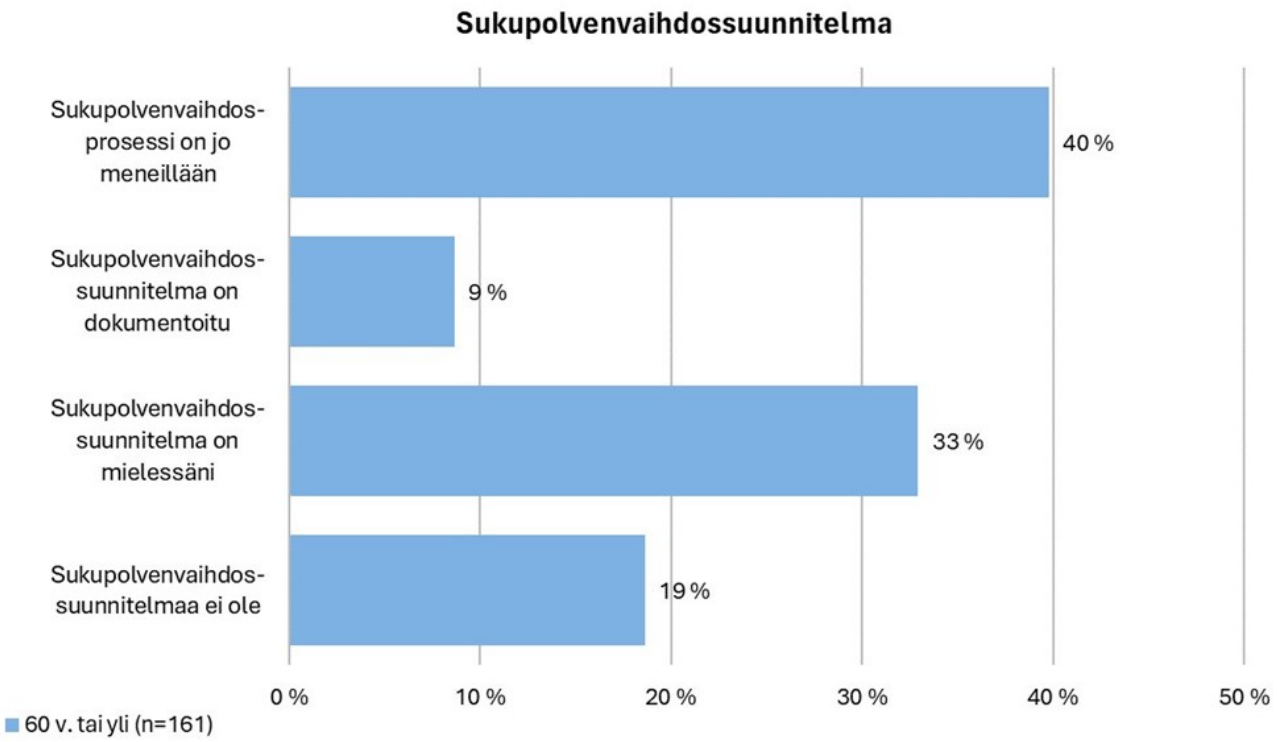

Kuvio 1. Sukupolvenvaihdossuunnitelma sukupolvenvaihdosta suunnittelevilla (Lähde: Omistajanvaihdosbarometrin aineistot 2012–2024).

Yrityksen myyntiä suunnittelevista 45 %:lla on suunnitelma ajatuksen tasolla ja 11 %:lla se on dokumentoitu. 44 %:lla ei ole minkäänlaista suunnitelmaa. Toimialojen välillä oli tilastollisesti merkittäviä eroja ($p<0,01$): teollisuusyrityksistä 21 %:lla oli dokumentoitu omistajanvaihdossuunnitelma, kun muilla aloilla vastaava osuus oli vain 5–11 %.

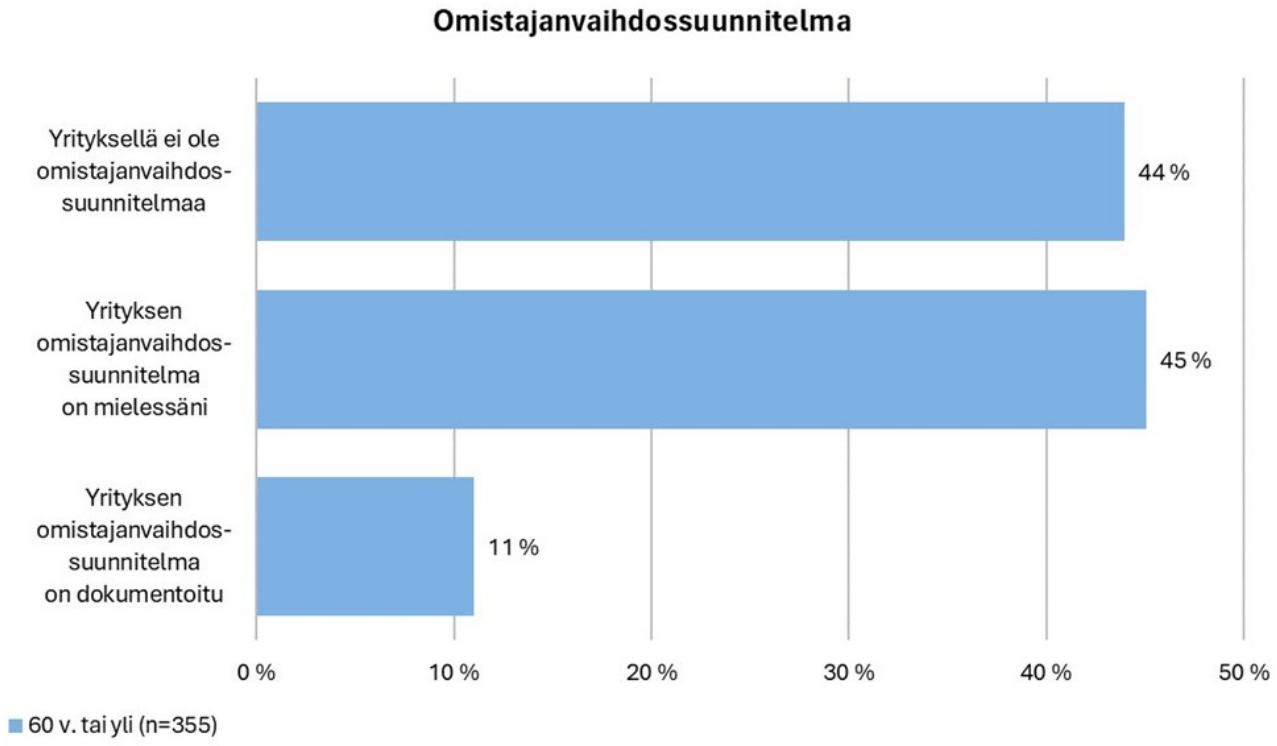

Kuvio 2. Yrityksen myyntiä suunnittelevien omistajanvaihdossuunnitelmat (Lähde: Omistajanvaihdosbarometrin aineistot 2012–2024).

Yrityksen myyntiä suunnittelevilla on selkeä kehittämistarve panostaa omistajanvaihdossuunnitelmien tekemiseen. Ylipäänsä on tärkeää, että yrittäjä päättää, mitä haluaa yrityksensä suhteen tehdä ja että hän päättäväisesti toimii sen mukaan. Paperille kirjoitettu suunnitelma on tärkeä osa käytännön toimenpiteitä.

Vieroituskulttuuria edustavien yrittäjävanhempien osuus laskenut ja velvoitekulttuuria edustavien kasvanut

Yrittäjiä pyydettiin myös arvioimaan sitä, haluavatko he omien lastensa jatkavan yrityksessä (Taulukko 2). Lähes puolet vastaajista edustaa ns. vapauskulttuuria eli he antavat lastensa vapaasti päättää, haluavatko jatkaa yritystoimintaa vai ei. Vuoden 2021 tutkimuksessa vapauskulttuuria edustavien osuus oli 52 %. Vieroituskulttuuria edustaa 28 % eli he eivät haluaisi lastensa jatkavan yritystoimintaa. Tätä ajattelutapaa edustavien osuus on laskenut vuodesta 2021 peräti seitsemän prosenttiyksikköä (35 %). Velvoitekulttuuria edustavien osuus on vastaavasti noussut jonkin verran. 15 % vastaajista ilmoitti haluavansa, että omat lapset jatkaisivat heidän yritystoimintaansa, kuin vuonna 2021 tätä mieltä 10 % vastaajista.

Taulukko 2. Yrittäjien omat toiveet lasten ja yrityksen jatkamisen suhteen.

	Yrittäjän ikä 60 v. tai yli		
Yrittäjän omat toiveet lasten ja yrityksen jatkamisen suhteen	**v. 2012** (n=1458) %	**v. 2021** (n=793) %	**v. 2024** (n=685) %
En halua lasten jatkavan yritystoimintaani	31	36	28
Lapset saavat vapaasti itse päättää, haluavatko jatkaa yritystoimintaani vai ei	53	52	48
Haluaisin lasten jatkavan yritystoimintaani	16	12	15
Minulla ei ole lapsia [1])	0	0	9
Yhteensä	100	100	100

1) vaihtoehtoa ei v. 2012, v. 2021 kyselyissä

Yrittäjäksi ryhtymisen tapa ja yrittäjän sukupuoli vaikuttivat merkittävästi siihen, haluaako yrittäjä, että hänen lapsensa jatkavat yrityksen toimintaa ($p<0,001$). Ostamalla yrittäjäksi ryhtyneistä vain 7 % toivoi lastensa jatkavan yritystä, kun taas sukupolvenvaihdoksen kautta yrittäjiksi tulleista tätä toivoi 24 %. Sukupuolten välillä oli myös eroja: naisista 9 % ja miehistä 16 % halusi lastensa jatkavan yritystä

Omistajanvaihdosbarometrista

Syksyllä 2024 viidettä kertaa toteutettuun valtakunnalliseen omistajanvaihdosbarometriin osallistui 1 476 yritystä. Ensimmäinen barometri toteutettiin 2012 ja on sen jälkeen toteutettu kolmen vuoden välein. Barometrin tavoitteena on selvittää yrittäjien aikomuksia omistajanvaihdoksiin sekä yrittäjien kokemuksia jo toteutetuista omistajanvaihdoksista. Lisäksi tarkastellaan omistajanvaihdosten ja kasvun välistä yhteyttä. Barometrin toteutti jälleen Seinäjoen ammattikorkeakoulu yhteistyössä Valtakunnallisen omistajanvaihdosfoorumin kanssa. Barometria ovat rahoittaneet TT-säätiö sekä Töysän Säästöpankkisäätiö.

Tämä artikkeli on 3. osa tuloksia kuvaavaa verkkolehtiartikkelien sarjaa. Aiemmat artikkelit:

Yrityksen koko vaikuttaa merkittävästi yrityksen jatkuvuusnäkymäänYritysten jatkuvuusnäkymät parantuneet

KTT Elina Varamäki, KTT Sanna Joensuu-Salo & Anmari Viljamaa
Seinäjoen ammattikorkeakoulu